

максимальна ефективність для окремих людей, колективів і організацій, держави і суспільства в цілому.

Наразі в умовах конституційної реформи перед юридичною наукою постає важливе завдання по розробці стандартів якості. Вважаємо, що стандарт якості закону – це науково обґрунтований типовий зразок (ідеальна модель закону, на яку зобов'язаний орієнтуватися правотворчий орган). Він є комплексним, інтегральним показником якості закону, що містить систему найбільш цінних і досконалих параметрів змісту і форми закону. Чим більше той чи інший закон відповідає стандарту, тим вища його якість, ефективність і цінність для суспільства. При цьому, слід зазначити, що стандарт якості закону як система найбільш цінних і досконалих параметрів не залишається постійною, він динамічний і змінюється в процесі розвитку суспільних відносин. Стандарт повинен містити ті параметри, властивості, які є найбільш цінними і корисними для суспільства на сучасному етапі його розвитку. Лише якісне як з політичної, соціальної, так і технічної сторін законодавство може стати правовим підґрунтям для впровадження конституційної реформи.

Список використаних джерел

1. Аристотель. Сочинения: [в 4-х т.] / Аристотель [пер.с древнегреч.]; [общ. ред. А. И. Довтура]. – М.: Мысль, 1984. – т.4 – 830 с.
2. Локк Дж. Сочинения: [в 3-х т.] / Дж. Локк. Т. 1. – М.: Мысль, 1985. Опыт о человеческом разумении – 621с.
3. Лукьянов И.Ф. Сущность категории «свойство» / И.Ф. Лукьянов. – М.: Мысль, 1982. – 143 с.
4. Советский энциклопедический словарь / [гл. ред. А.М. Прохоров]. – [3-е изд.]. – М.: Советская энциклопедия, 1985. – 1600 с.
5. Чернадчук В.Д. Стан та перспективи розвитку бюджетних правовідносин в Україні: [монографія] / В.Д.Чернадчук. – Суми: Університетська книга, 2008. – 456 с.
6. Тимченко Г.В. Теоретико- правові засади ефективності законодавства: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.01 / Г.В. Тимченко. – Запоріжжя, 2011. – 20 с.
7. Поленина С.В. Качество закона и эффективность законодательства / С.В. Поленина; [под ред. Я.А. Куник]. – М.: Изд-во ИГ и П РАН, 1993. – 274 с.
8. Нерсесянц В.С. Общая теория права и государства: [учебник] / В.С. Нерсесянц. – М.: НОРМА-ИНФРА М., 1999. – 552 с.
9. Дзейко Ж.О. Законодавча техніка в Україні: іст.-теорет. дослідж.: [монографія] / Ж.О. Дзейко. – К.: Київ. ун-т, 2007. – 360 с.
10. Брауде И.Л. Очерки о законодательной технике / И.Л. Брауде. – М.: Всесоюзный институт юридических наук, 1958.–105 с.
11. Бошно С.В. Правотворчество: путь от источника к форме права / С.В. Бошно. – М.: Изд-во РАГС, 2002. – 102 с.
12. Керимов Д.А. Кодификация и законодательная техника / Д.А. Керимов. – М.: Госюриздат, 1962. – 104 с.

УДК 347.78(477)

МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СФЕРІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

Микитенко О.В.

(здобувач Національного університету ДПС України)

Анотація: В статті узагальнено погляди вітчизняних науковців на методологію, як загальнонаукову категорію. На основі врахування специфіки правового регулювання інформатизації, запропоновано розглядати цей процес з позиції методології науки інформаційного права. Додатково враховані погляди окремих вчених щодо нових методів науки інформаційного права.

Ключові слова: методологія, інформатизація, метод, наука, інформаційне право, правове регулювання.

Аннотация: В статье обобщены взгляды отечественных ученых на методологию, как общенаучную категорию. Учитывая специфику правового регулирования информатизации, предложено рассматривать этот процесс с позиции методологии науки информационного права. Дополнительно рассмотрены взгляды отдельных ученых относительно новых методов науки информационного права.

Ключевые слова: методология, информатизация, метод, наука, информационное право, правовое регулирование.

Annotation: This article summarizes the views on the methodology of national scientists like general science category. On the basis of specific legal regulation of information, asked to examine this process from the perspective of information law science methodology. Additionally reflected the views of some scientists on new methods of science information law.

Keywords: methodology, information, technique, science, information law, legal regulation.

Вирішення прикладних задач, що ставляться перед наукою в сучасних умовах можливо лише через належне застосування її інструментів. Основними з них є способи та засоби наукового пізнання дійсності, що прийнято називати методами.

Інформатизація складне соціальне явище, яке реалізується в нашій країні нарівні центральних органів державної влади в межах чинних нормативно-правових актів. Процес його пізнання є складним і пов'язаний з формулюванням концепції на основі загально-визначених методів дослідження.

На нашу думку, правове регулювання інформатизації в Україні пов'язане з предметом правового регулювання інформаційного права. Підходи, способи та засоби здійснення наукового пізнання в середині цієї науки є пріоритетними.

Окремі аспекти, що пов'язані з методологією наукового пізнання досліджували такі вчені, як: Л. П. Жук, О. В. Кустовська, О. О. Носирєв, Є. М. Причепій, І. С. П'ятницька-Позднякова, Ф. О. Чмиленко, Є. К. Шишкіна, І. В. Шкурат, С. П. Щерба, В. Є. Юринєць.

Що стосується інформаційного права, то дослідження методології його науки здійснювали: О. А. Баранов, В. Д. Гавловський, В. В. Гриценко, Б. А. Кормич, В. С. Цимбалюк, О. М. Селєзньова та інші.

В цілому ж не зважаючи на наявність публікацій вчених в цій сфері, питання переосмислення методології правового регулювання інформатизації, через постійні зміни процесу формування інформаційного суспільства, має актуальний характер.

Основною метою дослідження є узагальнення сучасних наукових підходів щодо методології наукової діяльності в сфері правового регулювання інформатизації.

Досягнення поставленої мети пов'язано з виконанням таких завдань:

- узагальнення сучасних підходів до характеристики методології наукових досліджень;
- осмислення можливості застосування методів, що притаманні науці інформаційного права;
- формулювання концептуального підходу до методології наукової діяльності в сфері правового регулювання інформатизації.

Досить часто дослідники розглядають методологію через призму філософських поглядів та наукових знань.

Проблема методу і методології наукового дослідження привертала увагу мислителів, учених і філософів давно, починаючи з античної епохи. Однак ґрунтовний аналіз методів і засобів наукового пізнання активно здійснюється лише за останні півстоліття [2, с. 12].

Методологія – метанаукове дослідження, спрямоване не на об'єкт, а на знання про об'єкт, тобто на методи і засоби, за допомогою яких здобує. Основне призначення методології – здійснювати критичні функції у ставленні до науки [6].

Методологія не може бути дескриптивною (описувальною) або нормативною (пропонованою), її завдання полягає в тому, щоб з позицій минулого досвіду наукового знання, його історії аналізувати сучасний стан наукового пізнання, і на цій підставі прогнозувати дальший розвиток, усвідомлюючи, що будь-яке таке прогнозування має сутужно ймовірний і евристичний характер [1].

При цьому, у ставленні до методологічної ролі філософії в науковому пізнанні, сформувалися умоспоглядально-філософський та позитивістський підходи. Сутністю умоспоглядально-філософського підходу (натурфілософія, філософія історії) є пряме виведення вихідних положень наукових теорій безпосередньо з філософських принципів,

крім аналізу спеціального матеріалу науки (концепції Шеллінга та Гегеля). А позитивізм вважає науку філософією. Отже, якщо в першому випадку роль філософії в науковому пізнанні абсолютизується, то у другому – принижується або навіть зовсім заперечується [6].

Вплив філософських принципів на процес наукового дослідження завжди здійснюється не прямо й безпосередньо, а через методи, форми та концепції інших методологічних рівнів. Філософські методи не завжди наявно сповіщають про себе в процесі дослідження, вони можуть застосовуватись як свідомо, так і стихійно. Але будь-яка наука оперує елементами всезагального значення (закони, категорії, причини), які перетворюють цю науку на прикладну логіку, просякнуту філософією [6].

Повертаючись до аналізу поняття «методологія», зазначимо, що під ним переважно розуміється вчення про науковий метод пізнання або система наукових принципів, на основі яких базується дослідження і здійснюється вибір засобів, прийомів і методів пізнання.

Крім того, методологія аналізує та оцінює філософські, світоглядні позиції, на які дослідник спирається у процесі наукового пізнання [11].

Методологія як вчення про способи та прийоми дослідження розглядає суттєві характеристики конкретних методів пізнання, що становлять загальний напрям дослідження. До таких методів слід віднести прийоми та способи емпіричного та теоретичного етапів дослідження [11].

Значення методології наукового пізнання полягає в тому, що вона дозволяє систематизувати увесь обсяг наукового знання й створити умови для розробки подальших, ефективних напрямів дослідження. Головним завданням методології наукового пізнання є синтез накопичених наукових знань, що дає змогу забезпечити використання досягнень розвитку науки у практичних цілях [5, с. 14].

Проблема методу завжди була й залишається в центрі уваги філософської та наукової думки (особливо з Нового часу), вона досить часто обговорюється в рамках різних учень [12, С. 184].

Метод – це підхід, засіб або прийом теоретичного та експериментального дослідження або практичного втілення явища чи процесу. Залежно від ступеню складності проблеми дослідження змінюються методи його проведення і види експерименту [13, С. 15].

Поряд з цим поняттям в наукових джерелах зустрічається визначення «науковий метод», під яким пропонують розуміти сукупність способів отримання нових знань і методів рішення завдань у рамках будь-якої науки. Характерними ознаками наукового методу є об'єктивність, відтворювальність, евристичність, необхідність і конкретність. [10].

Варто зазначити, що у науці ХХ ст. широке розповсюдження одержали загальнонаукові методи: системний (досліджує об'єкти як системи); структурно-функціональний (пізнає об'єкти структурно як роздроблені цілісні, де елементи структури заповнюють певні функції; кібернетичний, імовірний, моделювання та ін.) [1].

У сучасній науці досить успішно працює багаторівнева концепція методологічного знання. У зв'язку з цим методи наукового пізнання за ступенем загальності й сферою діяльності можна поділити на кілька основних груп:

- філософські методи;
- загальнонаукові методи
- методи міждисциплінарного дослідження;
- методи спеціальних наук [12, С. 186].

О. В. Кустовська вважає, що головною метою методології науки є дослідження тих засобів, методів і прийомів наукового дослідження, завдяки яким суб'єкт наукового пізнання отримує нові знання про ті чи інші явища дійсності. На думку вченого, в будь-якій науці можна виокремити певну сукупність засобів, прийомів і методів дослідження, які

виправдали себе у практичній науковій діяльності. Поряд з цим існують методи дослідження, що є загальними для більшості галузей знань [3, С. 73].

Осмилюючи теоретичні аспекти, що можуть бути застосовані нами в процесі здійснення наукового дослідження правового регулювання інформатизації, варто звернутись до наукових здобутків вчених-юристів в сфері інформаційного права.

Становлення методології наукового пізнання суспільних відносин пов'язаних з накопиченням, обробкою, зберіганням та передачею інформації відбувається паралельно з розвитком і становлення відповідної галузі права. Перші висновки щодо цієї категорії були висвітлені в колективній праці Основи інформаційного права України, за ред. М. Я. Швеця, Р. А. Калюжного та П. В. Мельника в 2004 році [4].

На думку авторів, методологія інформаційного права також перебуває у стадії розвитку. Об'єктивно вона поєднує методологічні засади права, інформатики, тектології (теорії організації соціальних систем), соціальної кібернетики та інших гуманітарних і технічних наук [4].

На протигагу цій позиції, інші вчені йдуть далі в своєму науковому пошуку, формулюючи визначення методології інформаційного права, яка є сукупністю наукових поглядів на сутність, структуру та поділ методів інформаційного права, що передбачають розкриття їхніх характерних особливостей, а також багаторівневої системи методів (способів та прийомів), які використовуються в інформаційному праві [8, с. 186].

Варто зазначити, що методологічна основа інформаційного права щодо з'ясування нових соціальних явищ базується на теорії цивілізаційного підходу. Відповідно до цього підходу визначаються адаптовані положення системного підходу, зокрема такі постулати: стадійність (визначення меж стадій чи то за хронологічним, чи то за територіальним або іншим множинними чинником), полілінійність та унікальність (чинники, що характеризують особливість, відмінність) розвитку людства [4].

О. М. Селезньова здійснює розподіл методів пізнання категорій та інститутів інформаційного права на: а) загальнофілософські методи пізнання яквищ світу; б) загально-наукові методи; в) науково-правові методи; г) спеціально-наукові методи.

Метод інформаційного права – це способи юридичного пізнання інформаційної сфери; засоби, за допомогою яких здійснюється державно-правовий вплив на інформаційні відносини; а також прийоми викладання та розв'яснення навчального матеріалу інформаційно-правової тематики [8, с. 186].

Сьогодні методологія наукових досліджень поряд з використанням перевірених часом традиційних методів і підходів потребує нових для усвідомлення складних соціальних процесів, які мають і культурологічно-правову спрямованість. У цих умовах пошук та аналіз нових парадигм пізнання цілком природні. Визначимо кілька з них, які вплинули на розкриття поняття, сутності та змісту предмета (об'єкта) дослідження [4].

Останнім часом вчені все більше приділяють увагу одному з найбільш інтегральних спрямувань методології вивчення соціального буття – соціальній синергетиці. Соціальна синергетика (від гр. *synergeia* – співпраця, співдружність) – новий напрям міждисциплінарних досліджень, який використовує нелінійне мислення для виявлення загальних закономірностей і тенденцій на основі самоорганізації соціальних систем; пояснення становлення нових структур у відкритих соціальних системах на засадах пошуку співвідношення потреб та інтересів різних суб'єктів соціальних відносин: людини, соціальних груп, суспільства, держави, світового співтовариства [4].

Аналізуючи можливість застосування нових методів наукових досліджень, як окремо по відношенню до інформатизації, так і для інформаційного права в цілому, варто запинитись на наукових поглядах Ф. О. Чмиленко та Л. П. Жук, які стверджують, що усвідомлення всеосяжності інформації в природі та суспільних явищах стало об'єктивним чинником появи нового фундаментального методу наукового пізнання – інформаційного підходу, який дає змогу дослідити об'єкти, процеси і явища з інформаційного погляду, виявити нові якості, важливі для розуміння їх сутності та можливих напрямів розвитку на

основі знання загальних властивостей і закономірностей інформаційних процесів [9, с. 14–15].

Пізнавальні можливості інформаційного підходу полягають у тому, що предмет дослідження вивчають у контексті інформації, її численних виявів. Він передбачає використання пізнавальних можливостей інформаційної теорії, застосування методів, засобів, організаційних форм і технологій, вироблених інформатикою, для визначення специфічних рис предмета дослідження. Основний дослідний актив інформаційного підходу – це те, що всі об'єкти, процеси та явища є за своєю сутністю інформаційні, оскільки пов'язані зі створенням, накопиченням, обміном або використанням інформації (відомостей, знання) для здійснення соціальної комунікації [9, с. 15].

В загальному вигляді окремі вчені виокремлюють такі методи наукового пізнання в сфері інформаційного права: історичний метод, структурний метод, метод класифікації та групування, спеціально-юридичний метод, порівняльно-правовий метод, метод тлумачення норм інформаційного права [8, с. 186].

На нашу думку, усвідомлення сутності методології та практична реалізація здобути наукових знань в процесі дослідження правового регулювання інформатизації в податковій та митній сфері пов'язана з поняттям «методика наукового пізнання».

Методика наукового пізнання котре виражає певну послідовність вирішення конкретного наукового і практичного завдання, а також сукупність і порядок застосування відповідних методів дослідження. Загалом, методика дослідження – це сукупність прийомів і способів дослідження, включаючи техніку і різноманітні операції з фактичним (емпіричним) матеріалом [7, с. 15].

Основне призначення методики дослідження полягає у тому, щоб на основі відповідних принципів (вимог, умов, обмежень, приписів тощо) забезпечити успішне вирішення визначених мети і завдань наукового дослідження, практичних проблем [7, с. 15].

Наукове дослідження має два основні рівні: емпіричний і теоретичний. Збирання фактів (від лат. *factum* – зроблене; те, що відбулося), їх первинний опис, узагальнення і систематизація – характерні ознаки емпіричного пізнання. Будь-яке наукове дослідження розпочинається зі збору, систематизації та узагальнення фактів. Розрізняють факти дійсності і наукові факти. Факти дійсності – це події, явища та процеси, які відбувалися або відбуваються в реальній дійсності; вони є різними сторонами, властивостями, відношеннями досліджуваних об'єктів. Наукові факти – це відображені у свідомості дослідника факти дійсності, що перевірені, усвідомлені та зафіксовані мовою науки як емпіричні судження [3, С. 77].

У підсумку варто зазначити, що питання методології дослідження правових аспектів інформатизації в Україні має складний та багатогранний характер.

В першу чергу це пов'язано з сутністю цього процесу, зокрема й через те, що досягнення ідеального стану в цих відносинах – забезпечення інформаційних потреб громадян, має більш технічний характер, а роль права окремими суб'єктами зводить до декларування цілей, ідей та принципів інформатизації.

Крім того, методологія дослідження правового регулювання інформатизації пов'язана з інформаційним правом, проте в самій галузі права цей напрям комплексно – як предмет досліджень, не є пріоритетом. Більша частина суспільства, у тому числі й вчені, визнають актуальними лише «елементи» інформатизації.

Від так, чітко окреслити особливості методології правового регулювання інформатизації не можливо.

На нашу думку, процес наукового пізнання цього напрямку пов'язаний з використанням дослідниками існуючих груп методів, а саме: загально-наукових або філософських.

Не зважаючи на це, наше дослідження виявило способи та засоби які можуть бути використані не лише в процесі дослідження правового регулювання інформатизації, але й

в цілому в науці інформаційного права. Маємо на увазі запропонований Л. П. Жук та Ф. О. Чмиленко інформаційний підхід.

Список використаних джерел

1. Горлач М. Філософія / ред. Горлач М., Кремень В. – Харків: Фоліо, 2001. – 400 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://chitalka.org/book.php?book=143>
2. Кальниш Ю. Г. Методологія наукових досліджень : навч.-метод. посіб. для підг. магістрів / Ю.Г. Кальниш, Л. М. Усаченко. – К. : Інтерсервіс, 2013. – 126 с.
3. Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень: Курс лекцій / О. В. Кустовська. – Тернопіль: Економічна думка, 2005. – 124 с.
4. Основи інформаційного права України : навчальний посібник / [В. С. Цимбалюк, В. Д. Гавловський, В.В. Гриценко та ін.] ; за ред. М. Я. Швеця, Р. А. Капюжного, П. В. Мельника. – К. : Знання, 2004. – 274 с.
5. П'ятницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі: Навч. посіб. / І.С. П'ятницька-Позднякова. – К.: ЦНЛ, 2003. – 116 с.
6. Причепій Є. М. Філософія : Підручник / Є. М. Причепій, А. М. Черній, Л. А. Чекаль [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ebk.net.ua/Book/philosophy/prichepiy_filosofia/zmist.htm
7. Рассоха І. М. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» / І. М. Рассоха; – Харк. нац. акад. міськ. Госп-ва – Х.: ХНАМГ, 2011. – 76с.
8. Селезньова О. М. Метод науки інформаційного права / О. М. Селезньова // Право і суспільство. – 2015. – № 2. – С. 184–189.
9. Чмиленко Ф. О. Методологія та організація наукових досліджень : посібник до вивчення дисципліни / Ф.О. Чмиленко, Л. П. Жук. – Д. : РВВ ДНУ, 2014. – 48 с.
10. Шишкіна Є. К. Методологія наукових досліджень : [навчальний посібник] : / Є. К. Шишкіна, О.О. Носирев. – Х. : Діса плюс, 2014. – 200 с.
11. Шкурат І. В. Методологічні підходи до аналізу особливостей державного управління в умовах глобалізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej3/txts/FILOSOFIYA/02-SHCKURAT.pdf>
12. Щерба С.П. Філософія : Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. П. Щерба, В. К. Щедрін, О.А. Заглада; За заг. ред. С. П. Щерби. – К. : МАУП, 2004. – 216 с.
13. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень : [навчальний посібник] / Юринець В. Є. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 178 с.

ПРОБЛЕМА ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ ЗА КОНСТИТУЦІЙНОЮ РЕФОРМОЮ В УКРАЇНІ

Мірошниченко В.

(студент Київського національного університету імені Тараса Шевченка)

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Н.В. Теремцова

Анотація: У статті розглядаються особливості проведення виборів за конституційною реформою. Проаналізовано національне законодавство та запропоновані шляхи подолання проблем пов'язаних з виборчим законодавством.

Ключові слова: держава, вибори, верховенство права.

Аннотация: В статье рассматриваются особенности проведения выборов по конституционной реформой. Проанализировано национальное законодательство и предложены пути преодоления проблем, связанных с избирательным законодательством.

Ключевые слова: государство, выборы, верховенство права.

Miroshnichenko V. The problem of elections for constitutional reform in Ukraine

Summary of scientific text Miroshnichenko V. The problem of elections for constitutional reform in Ukraine. The constitutional reform that occurs in Ukraine directly related to the issue of improving the election legislation. Moreover, we can with a considerable degree of conviction stated that the state election law and its practical implementation was one of the important factors of constitutional reform in Ukraine. During the constitutional reform is the birth of a new state law. The idea of the birth of a new state first appears in the reasoning of scientists, politicians and researchers. This period can last for decades and does not relate to a generation of people. During realization of constitutional reform objectives became clear that its success depends, ultimately, on the complexity of the reforms on how properly it can accumulate urgent social needs and translate them into legislation. Practice shows that the today violations of the election legislation, unfortunately, numerous and control activities in this area are not always effective. It is impossible not to draw attention to the fact that despite the dynamic development of the electoral law the legal status of official observers sufficient attention from legislators and representatives of legal science, unfortunately, lacking. Although in recent years the legal status of